

پښتانه د ننگ لـشا نـدا هـکارو دیاردـکانـی-2. . ا نانی : ټـباز مـمـد جـزا

ا نانی کی کتـبی " التطور الصوتي في اللفاض ، اسبابه وطواهره "
نووسینی : دکتور محمود عکاش

بـرهـمی : دارالنشر للجامعات ، 2009

ا نانی : ټـباز مـمـد جـزا

سالی : 2021

(بـشی دووـم)

د ننگـکان لـگوتارو قسـکردندا ملکـچن بـ هـکار بـاوو لاوازـکانی
نـوان د ننگـ د ننگـ هـراسان کـرونزیکـکان ، گوتاری قسـکردن
مـیدانی پښتانه زما نـوانی ، بـ گـیـنی د ننگـکان پـویستی
بـکاریگـری و هـکار بـکانی پښتانه ، لـم نـونـدا پښتانه
د کـوتـو و نـیـکی جـاوازاو کـبـنـخـشیـهـگـا و وـکان و
ثـالوگـکانی ئـود نـگانـ نمايندـی خـی د کات و د ی سو نـت و
پـچـوانـید نـگـ مـلـجو و کان و دواتر نمونـکان و کاریگـری د ننگ لـ
د رچـو و سیفـتـانـدا و کاریگـری خـرای لـد م و دوو بـژانـانـدا ،
جگـلـوی و کـکردنـوی د رچـو و سیفـت و و نـو هاوشـو و کانـیان کـ
بـلابردنی د ننگـکانـیان پښتانه نـن ، بـکو د چـنـ ناو پښتانه نـدی
بـناکردنـو کـ با بـتی پښتانه نـن کـ لـگـزی ئـو مادـیـیـ
کـگـان دروستـکات لـ قـناغـکانی گـشـو گـیـندا .
پښتانه نـیش لـد نـگـا دوو جـر :

یـکـم / بـرهـستی نـزیکـی د کات لـد رـوی هـکار بـکانی خـی و
گـانـدنـوی بـ ئـسـکـی . دوو م / هـمیشـ لـکاتـی قسـکردندا
د م نـتـو و لـناو بانگ و زـری بـکار هـنانـکانی هـتا و هـمـکان
پښتانه نـن لـد نـگـا بـدوو ئـعتـبار کاردـکات :

(1) بـناسـانـدن د رـد کـرتـ د رـد هـاو یـر رـت د رـو و بـپـچـوانـی
ئـوی کـ کـ ناود بـرت بـ پـوانـی د رـجوو .

(2) ناوازاو بـناو بانگ نا ! بـکو بـیستنی هـنـد کـ بـژ و د م و دوو
د ننگـ د رهاو یـر او کـ ، د بـرتـو و بـئـسـکـی .

تـگـیـشتن لـ پښتانه نـدی د ننگ :

نیشتمانی پر سر سندن دنگ بڅریدکان ، گڼی بونیادی ،
گڼیندکدک وټه ناو مادې دنگکک و یاخود سیف تی دنگ یان
جوې دنگی " لاوکی - ناو ندی " هاوټی دنگکک دکات و
قناغکانی گڼین و گڼسندن و ئاو وری چاودری لئ مادکدا
کارلکردن لگگ زماندا .

زاراوی پر سر سندن : لئ سدا عر بی ، دگگټو ب ماوی
گڼکردنک ، بټنیا یو دواتریش بټنیا یو هریبټنیا
پر سر سندنکک دروستدکات . هروها پر سر سندن لزانستی مډرندا
، لئ شووی پشووی دا لگگای جری ئرکک و دټا سکت ،
وزنجیر یك دیاردی گڼسندوو دبرباری ئسلی پشوو بناغ
دادنټ ...

زاراوی Evolution بوردی دلالټل change وات گڼان و
گواستنو دټ Development وات گڼپېدان ، ک ه ندک
لټوټرانی پر سر سندن بکاری دټن بمرادفی زاراوی change
بواتای گڼین و گواستنو ، ه ندک کاتی تر وادټوان ک بواتای
پر سر سندن نایټ لئ ناو سیستمکدا بگگینی بټری Evolution وات
گگینی لئ ناو سیستمکی کخراودا ، زاناکانی دواتر هاوون و ئم
دوو زاراوی یان جگیر کردوو : Evolution و Development .

هروها زاناکان زاراوی گڼی بډوای یکدا هاوویان بزاراوی
پر سر سندن زمانه وانه وانی داناو ، ک (تازیار - یمتاز) ل کگ
معریفکدا . دچوون ل ساکانی زمان یاخود ناسینی
بگڼسندن دانرټ ، بکو پر سر سندن گڼکردنی ناوازیو
ل بنچیندا هاوسنگبونلگگیدا .

پر سر سندن لټواری زمانه وانیدا ، لټودانگیی یان بټراوی یان
گوتاری رټانې دټم و دوودا ، وزیندوو لټکارهټنانی ژیانی
رټاندا و کارلکی بکک مټی ک بټنیا گوتارکی زارکی نی
بکو کخستنکی دقپ جگیر کسنوردارکراو ب ناساندنی
کک مگ لټپیو ندی رټاندا .

گوتاری زمانه وانی ناچټ ناو پر سر سندنو لټ بټرووی لټزمانی
عر بی دا دټردټټ لټ وی پی دگوترټ گوزارشت ، دهرهټنانی
دنگ لټدرووی خټی ناچټ ناو پر سر سندن دنگی و لټسیتمی
دنگی زماندا .

هقبټرټی دنگی - التماثل الصوتی

هټرټی دنگی - Assimilation ، کارلکی دنگ پیوټسټکان و
کاریگری ه ندکیان لټ بټروانی تر و کاریگری دنگ و بټدټرچی
دنگ ونزیک ل سیف تی دنگی نزیك و تټنشت ، کئو دنگ

نمونہ ییک کہ لہ تہ نیست ئہ و دہ نگہ نمونہ ییک کہ لہ تہ نیست و پہ یوست و پہوہ لکا و یان نزیک لہی کہ ہا و کہ کہ و دہ ربہی ہہ قبہ رتی تہ واوہ و دلہ بابہ تہ کہ یہ یان ہاوشہ و کہ یہ تی کہ ہہ قبہ رتی نا تہ واوہ و لہ وسیفہ تا نہ ش کہ ہہ یا نہ بریتین لہ :

1- الجهر والهمس (سرپ و ٲوون) / لٲکاتی مام ٲٲکردن لٲگٲٲ ٲٲ و جٲرٲ دٲنگانی کٲدٲگٲٲٲٲن ٲٲوٲستٲ ، کٲسی خاوٲن ٲٲم و دوو ، کٲبٲهٲمس دٲبٲٲٲٲت رٲوون بٲت و دیارو ئاشکرا بزاند رٲت چٲد دٲبٲٲٲت کٲٲٲمٲش لٲٲٲی کاریگٲری خستٲ سٲرٲٲٲٲکان و قورسکردنیان وٲیان هاوٲٲکی وکردنٲوٲی چٲنٲدٲنگٲٲکان و چاودٲری کردنی بٲردٲوامی دٲنگٲکان . کٲٲمٲش لٲدواتردا دٲبٲٲٲهٲی گونجاندنی دٲنگی کٲٲمانٲش برٲتی دٲبن لٲ :

بونیادی وش بزاوتنی دنگکان وش ی تر جگ لمان ی باسما نکردن
 2- المخالف الصوتی (ناک کی دنگی کان) / ناک کی دنگی کان
 دگوارر ن و ب دنگ کی تر ک جیاواز ب ل د رچ و سیفت ب ت .
 3- ادغام - (ته ک شان) : دنگ ک د چت ناو دنگ کی تر و ،
 ل جگ کی دا هاوش و ی داد نر ت ب پیت یان زیاتر ک زمان
 ل ی ک کیاندا د و ست ت . ئامانجی ئیدغام پوخت کردن و ی
 و ستان کان و هاوش و کردن ی ل و ستان کی قورسدا .
 4- التخفیف (سوو کردن) : زیاتر ل گوتاری ر ژان دای ک
 قورسایید ک د ب خشت ، د دات وش قورس و دوانید ل س رید ک کان
 دوو بار ل ناو دنگ ل ی کچوو کاندا دابندر ت و ک ئ م ش چ ند
 ج ر کن :

أ . سووکردن بـ لا بردنی لاوازی و هـ وـ شانندن و ی ئیدغام . ب . سووکردن بـ گـین لـ نمونـکانی : یـکم / دـنگی تاك و لـ دم و دوو بـژدا . دوو م / دـنگی وـکو یـك کم سووکردنـکی هـیـهـ . ئـمیش لـی : سووکردن و لا بردن زـربـکارهـنان

5- الاتباع (چاودری) / شوونک و تنی وش یکه که پدت ل و زن و وانین و کشکانی بثر و دم و دوو بجختکردن و و ل و اتا که چند جریکی ه ی :

أ. چاودری بزاوتنځکان : کډکډکوت نځوان دځنگځکان (پیتځکان) و
بزاوتځکاني ناو دځنگځ ناو نديځکان کځهاوځځځتي وشځکان دځکځن .
ب. چاودری نځلکاو / چاودری کردنی نځچځاو یان نځلکاو
یځیوځستځی وشځیځ یان دووان ی نزیځ لځیځ ځوودځدات .

6- أشباع الحركات (تـرکردنی بزاورتـکان) / کـئـمانیش بریتین لـ
درـژکـردنـو و ووکـشکـردنی بزاورتـکان و دروستکردنی جوئی کورت و

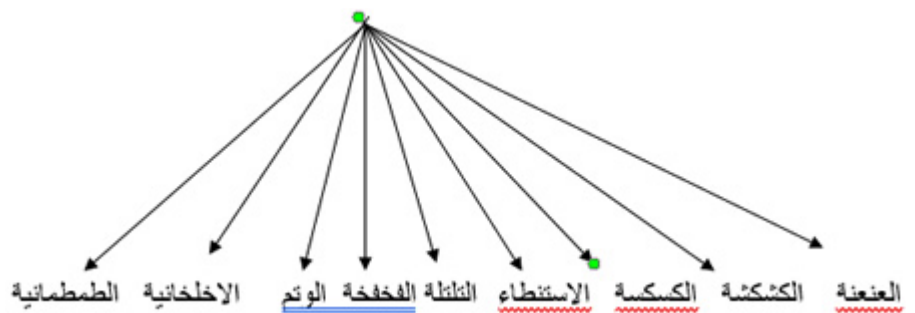
پوخت .

7- النقل المكان (گواستنن وای شوئن) / ناودن برت بادی شوئن و گم کردن ب پیتکان و ئا وگوری باب تکان و دیاردن کی دنگی و دکن وکن ناو وش یکن .

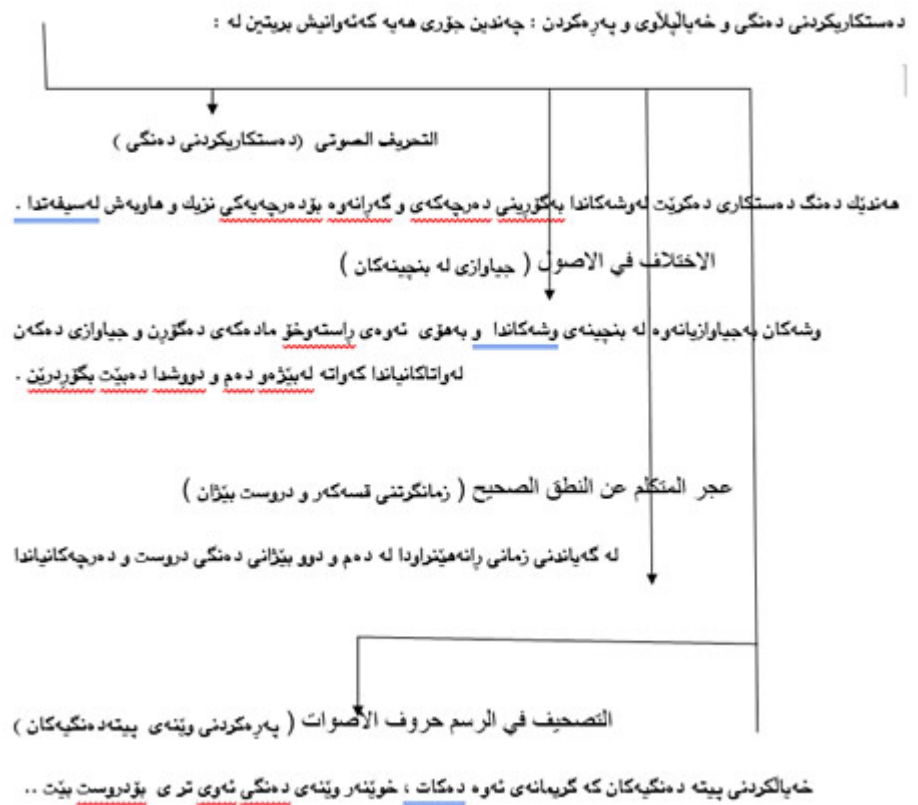
جیاوازی شه زاره کان

شه زاره کان : دیارده یه کی دهنگی ناو کنمه به جیاوازه کان ، به وه جیا ده کن نه وه له یه کتری که زیاتر زمانی دایکیان به شداری تدا ده کات ، نه وانیش به چه ند گایه کن ده کن له وانه : یگای یه کم : لکن یه وهی شه زاره که و لاوازکردنی پیت ب نمونه نه و ده نگانه ی که له سوی ئاده م (قوگ) ده رده چن یان سنگ پاشان له و وه ب ده رچه که ی .

گای دووهم : جگیرکردنی بزاونتی دهنگی پیت که یان وشه که و کن تاییه که ی . گای سه هم : ته کن شکردن له گه زاره کان : نه مه ش ئاسا نکاری ده کات ب پیته کان یان وشه کان .



هه ریه که له م وشانه ئهرکن کیان هه یه له گوزارشتی ده نگیدا و پویستی به شاره زایی زمان و دهنگ هه یه به تیاری و پراکتیکی . هه وستی شه زاره کان : الروم / ئه دائی بزاونت لاوازده کرات و بیستن نزیک ده کن ته وه له واتا . الاشمام / ئامازه ب بزاونته که ده کات له وه ستانی جو هدا به هی ل وه کانه وهو به ب نه وهی دهنگی ل وه ده رچت .



کۆتایی :

لە ئە نجامی ئەم خوێندنەوە و څارایەدا دەگەینە ئەو باوەڕە هەبە دەنگ وەك (زانست) لە ڤووی (تیار) یان (پراکتیک) کە مەترخەمی و بـاکی زـمان هەبە و تاكو ئـستا بە چارەسەر نە کراوی ماونە تەووەو لەم ڤووەو هەبە چەند مامـستایەکی گەورە وەك (ئەحمەد سالار) لە بیرناکـرت کە لە بواری دەنگسازي و دەم و دوودا کاری گـرنگ و کاریگەریان ئە نجام داوە .

باز مەد جـزا